

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

**ДЪРЖАВЕН ЗРЕЛОСТЕН ИЗПИТ ПО
ХИМИЯ И ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА**

26 август 2022 г.

ПРОФИЛИРАНА ПОДГОТОВКА

ВАРИАНТ 2

ЧАСТ 1 (Време за работа - 90 минути)

Отговорите на задачите от 1. до 30. вкл. отбелязвайте в листа за отговори (първа част)!

1. Коя от съкратените електронни формули НЕ е на d-елемент?

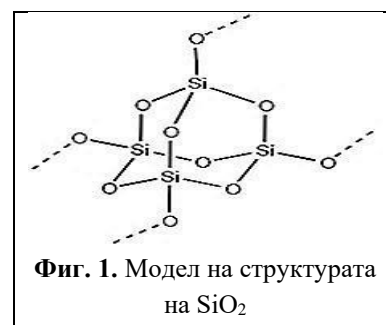
- А) $[\text{Ar}]3d^14s^2$
- Б) $[\text{Ar}]3d^{10}4s^1$
- В) $[\text{Xe}]4f^{14}5d^16s^2$
- Г) $[\text{Xe}]4f^{14}5d^{10}6s^1$

2. В кой ред всички частици съдържат π -делокализирана връзка?

- А) $\text{C}_2\text{H}_5\text{Cl}$, NO_3^- , O_3
- Б) HClO , CO_3^{2-} , CO_2
- В) C_6H_6 , CH_3COO^- , CO_2
- Г) $\text{CH}_2=\text{CH}-\text{CH}=\text{CH}_2$, NO_3^- , O_3

3. На фиг. 1 е представен модел на стабилната модификация на SiO_2 , под която се съдържа в кварца. Силициевият атом участва в образуването на химичните връзки в оксида с:

- А) s- и p-атомни орбитали
- Б) sp^3 -атомни орбитали
- В) sp^2 -атомни орбитали
- Г) sp-атомни орбитали

4. Анализирайте данните за дължината на връзката $\text{H}-\text{X}$. Определете реда, в който енергията (енталпията) ѝ се увеличава.

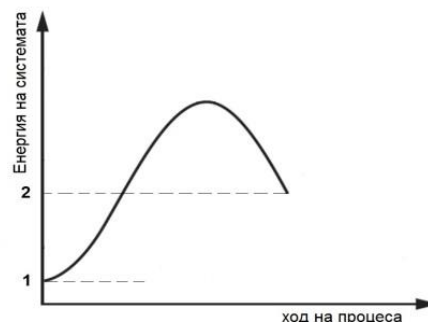
Връзка: $\text{H}-\text{X}$	$\text{H}-\text{F}$	$\text{H}-\text{Cl}$	$\text{H}-\text{Br}$	$\text{H}-\text{I}$
Дължина на връзката	92 pm	128 pm	141 pm	161 pm

- А) $\text{H}-\text{F}$, $\text{H}-\text{Cl}$, $\text{H}-\text{I}$, $\text{H}-\text{Br}$
- Б) $\text{H}-\text{F}$, $\text{H}-\text{Cl}$, $\text{H}-\text{Br}$, $\text{H}-\text{I}$
- В) $\text{H}-\text{I}$, $\text{H}-\text{Br}$, $\text{H}-\text{F}$, $\text{H}-\text{Cl}$
- Г) $\text{H}-\text{I}$, $\text{H}-\text{Br}$, $\text{H}-\text{Cl}$, $\text{H}-\text{F}$

5. За коя равновесна система законът за действие на масите се записва с израза: $K_p = \frac{1}{p[\text{CO}_2]}$?

- А) $\text{CO}_{2(\text{г})} + \text{C}_{(\text{тв})} \rightleftharpoons 2 \text{CO}_{(\text{г})}$
- Б) $\text{CaCO}_{3(\text{тв})} \rightleftharpoons \text{CaO}_{(\text{тв})} + \text{CO}_{2(\text{г})}$
- В) $\text{MgO}_{(\text{тв})} + \text{CO}_{2(\text{г})} \rightleftharpoons \text{MgCO}_{3(\text{тв})}$
- Г) $2 \text{NaHCO}_{3(\text{тв})} \rightleftharpoons \text{Na}_2\text{CO}_{3(\text{тв})} + \text{CO}_{2(\text{г})} + \text{H}_2\text{O}_{(\text{г})}$

6. На фиг. 2 е представена енергетична диаграма на изохорен процес, за който с (1) е означена енергията на началното състояние, а с (2) – енергията на крайното състояние. Съставте вярно твърдение за процеса, като изберете от предложените изрази. Процесът е:

Фиг. 2. Енергетична диаграма

7. Окислението на серен диоксид е важен етап от производството на сярна киселина. При определени условия в системата: $2 \text{SO}_{2(\text{r})} + \text{O}_{2(\text{r})} \rightleftharpoons 2 \text{SO}_{3(\text{r})}$, $\Delta H < 0$, се установява химично равновесие. При понижаване на общото налягане ($T = \text{const}$) системата ще се характеризира с:

- А) по-малка степен на превръщане на реагентите в продукт
- Б) по-голяма стойност на равновесната константа
- В) по-малка стойност на равновесната константа
- Г) непроменен състав на равновесната смес

8. В реакционен съд протича реакцията: $\text{CHCl}_{3(\text{r})} + \text{Cl}_{2(\text{r})} \rightarrow \text{CCl}_{4(\text{r})} + \text{HCl}_{(\text{r})}$, за която според опитните данни кинетичното уравнение се записва с израза: $v = k \cdot c(\text{CHCl}_3) \cdot c^{1/2}(\text{Cl}_2)$. Как и колко пъти ще се промени скоростта на реакцията спрямо началната ѝ скорост, ако в даден момент са реагирали $\frac{3}{4}$ от изходните вещества?

- А) ще намалее 8 пъти
- Б) ще намалее 4 пъти
- В) ще се увеличи 8 пъти
- Г) ще се увеличи 2 пъти

9. При разреждане на разтвор на готварска сол, полученият разтвор в сравнение с изходния ще има:

- А) по-ниска температура на замръзване
- Б) по-високо осмотично налягане
- В) същата температура на кипене
- Г) по-високо парно налягане

10. Използвайте данните за дисоциационните константи на киселините, за да определите коя от калиевите им соли ще хидролизира в най-ниска степен.

Киселина	HCN	CH ₃ COOH	HCOOH	HF
Дисоциационна константа	$4,8 \cdot 10^{-10}$	$1,8 \cdot 10^{-5}$	$1,7 \cdot 10^{-4}$	$6,8 \cdot 10^{-4}$

- А) KF
- Б) KCN
- В) HCOOK
- Г) CH₃COOK

11. Коя от съкратените електронни формули е на елемент, който НЕ образува просто вещество метал?

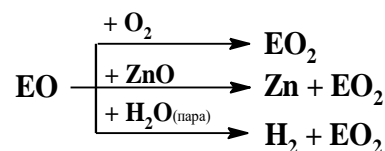
- А) $[\text{Ar}]3d^14s^2$
- Б) $[\text{Ar}]3d^{10}4s^1$
- В) $[\text{Kr}]4d^{10}5s^25p^5$
- Г) $[\text{Kr}]4d^{10}5s^25p^2$

12. Кой от елементите проявява най-силно изразена окислителна активност спрямо водорода?

- А) I
- Б) F
- В) K
- Г) Cu

13. Химичният елемент Е образува оксид с формула EO . Някои от най-характерните свойства на този оксид са представени на схемата. За оксида EO може да се предположи, че е:

- А) амфотерен
- Б) киселинен
- В) неутрален
- Г) основен

14. Ученик записал срещу формулата на един от оксидите, че е с молекулен строеж. Кой е този оксид?

- А) CaO
- Б) MnO
- В) CrO_3
- Г) Rb_2O

15. Кое от свойствата на амонияка НЕ се обяснява с наличието на неподелена електронна двойка при азотния атом в молекулата му?

- А) взаимодействието с киселина
- Б) разтварянето на $\text{Cu}(\text{OH})_2$
- В) взаимодействието с вода
- Г) окислението

16. Кое от превръщанията НЕ е възможно, ако се приеме, че преходът е едностадийен?

- А) $\text{ZnS} \rightarrow \text{ZnCl}_2$
- Б) $\text{FeS}_2 \rightarrow \text{SO}_2$
- В) $\text{Mg} \rightarrow \text{MgO}$
- Г) $\text{FeS} \rightarrow \text{Fe}$

17. Кое от веществата е изходна суровина при производството на стъкло?

- А) калцинирана сода
- Б) амониячна сода
- В) сода каустик
- Г) сода за хляб

18. За съединенията C_5H_{10} (1), C_8H_{10} (2) и $C_5H_{10}O$ (3), е известно, че:

(1) – не обезцветява бромна вода

(2) – присъединява H_2

(3) – реагира с прясно утаен $Cu(OH)_2/t^\circ$

В кой ред вярно е определен видът на съединенията?

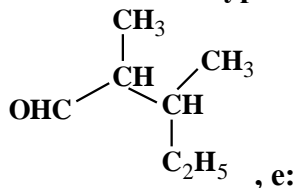
А) (1) – алкен, (2) – арен, (3) – алканол

Б) (1) – алкен, (2) – алкин, (3) – алканал

В) (1) – циклоалкан, (2) – алкин, (3) – алканон

Г) (1) – циклоалкан, (2) – арен, (3) – алканал

19. По номенклатурата на IUPAC наименованието на съединението:

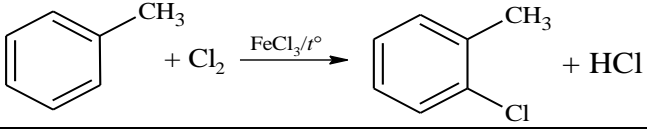
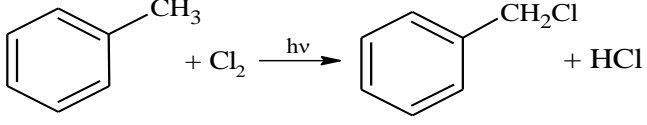
А) 2,3-диметилпентанал

Б) 3-етил-2-метилбутанал

В) 2,3-диметилпентан-1-ол

Г) 3-етил-2-метилбутан-1-ол

20. Коя от реакциите НЕ протича по механизма на верижно-радикаловото халогениране?

А)	$H_3C-CH_2-CH_3 + Cl_2 \xrightarrow{h\nu} H_3C-\underset{\text{Cl}}{\text{CH}}-CH_3 + HCl$
Б)	$H_2C=CH-CH_3 + Cl_2 \xrightarrow{h\nu} H_2C=CH-\underset{\text{Cl}}{\text{CH}_2} + HCl$
В)	
Г)	

21. Кои от съединенията (1, 2, 3 и 4) помежду си са изомери и кои хомолози?

(1)

(2)

(3)

(4)

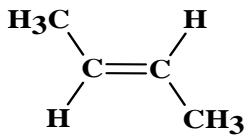
А) (2) и (4) – изомери, (1) и (3) – хомолози

Б) (1) и (4) – изомери, (2) и (3) – хомолози

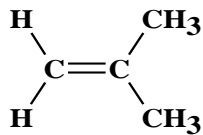
В) (2) и (3) – изомери, (1) и (4) – хомолози

Г) (1) и (3) – изомери, (2) и (4) – хомолози

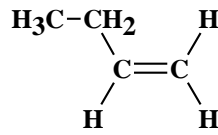
22. Кои са π-диастереомерите на алкен със състав C₄H₈?

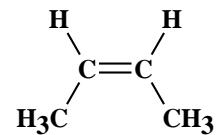
(1)

(2)

(3)

(4)

- А) (1) и (4)
 Б) (2) и (3)
 В) (1), (2) и (4)
 Г) (1), (3) и (4)

23. Какъв вид изомери са съединенията:

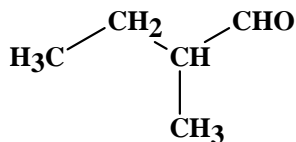

- А) верижни
 Б) позиционни
 В) енантиомери
 Г) функционални

24. Целулозата е:

- А) олигозахарид, изграден от β-D-фруктофуранозен и α-D-глюкопиранозен остатъци
 Б) олигозахарид, изграден от α-D-фруктофуранозен и β-D-глюкопиранозен остатъци
 В) полизахарид, изграден от α-D-глюкопиранозни остатъци
 Г) полизахарид, изграден от β-D-глюкопиранозни остатъци

25. Съединението:

, може да се окисли от:

- А) вода/H⁺
 Б) бромна вода
 В) прясно утаен Cu(OH)₂ при 20 °C
 Г) сулфурилхлорид (SO₂Cl₂)

26. Чрез кои реакции (1, 2, 3 и 4) може да се докаже съдържанието на белтъчни вещества в проба от месо?

- (1) „сребърно огледало“   (2) биуретова   (3) йодоформна   (4) ксантопротеинова

- А) (1) и (2)
 Б) (3) и (4)
 В) (2) и (4)
 Г) (1) и (3)

27. Използвайте данните за константите на киселинност (pK_a), за да определите реда, в който силата на киселините намалява.

Киселина	HNO_3	$HClO_4$	C_6H_5COOH	ICH_2COOH
pK_a	-1,3	-15,2	4,2	3,1

- А) HNO_3 ; $HClO_4$; C_6H_5COOH ; ICH_2COOH
Б) $HClO_4$; HNO_3 ; ICH_2COOH ; C_6H_5COOH
В) C_6H_5COOH ; ICH_2COOH ; HNO_3 ; $HClO_4$
Г) ICH_2COOH ; C_6H_5COOH ; HNO_3 ; $HClO_4$
28. При смесване на равни обеми от кои разтвори ще се образува утайка от $CuCO_3$? (Произведението на разтворимост е $K_s(CuCO_3) = 2,5 \cdot 10^{-10}$).
- А) $1,0 \cdot 10^{-4}$ mol/L $CuCl_2$ и $1,5 \cdot 10^{-5}$ mol/L K_2CO_3
Б) $5,0 \cdot 10^{-7}$ mol/L $CuSO_4$ и $5,0 \cdot 10^{-5}$ mol/L K_2CO_3
В) $2,0 \cdot 10^{-5}$ mol/L $CuCl_2$ и $1,5 \cdot 10^{-7}$ mol/L Na_2CO_3
Г) $2,5 \cdot 10^{-6}$ mol/L $CuSO_4$ и $1,0 \cdot 10^{-7}$ mol/L Na_2CO_3
29. С кой от реагентите във воден разтвор се открива катионът, съдържащ се в разтвор на $CuBr_2$?
- А) $Pb(NO_3)_2$
Б) $AgNO_3$
В) KCl
Г) K_2S
30. Към 2 L разтвор на солна киселина с молна концентрация $c(HCl) = 2 \cdot 10^{-4}$ mol/L, са прибавени 2 L вода? Колко е рН на новополучения разтвор?
- А) 4,0
Б) 3,7
В) 3,4
Г) 2,0

ПЕРИОДИЧНА ТАБЛИЦА НА ХИМИЧНИТЕ ЕЛЕМЕНТИ

1																18	
IA																VIIIA	
1 H 1,0	2 IIA											13 IIIA	14 IVA	15 VA	16 VIA	17 VIIA	2 He 4,0
3 Li 6,9	4 Be 9,0											5 B 10,8	6 C 12,0	7 N 14,0	8 O 16,0	9 F 19,0	10 Ne 20,2
11 Na 23,0	12 Mg 24,3	3 IIIB	4 IVB	5 VB	6 VIB	7 VIIB	8 ←	9 VIIIB	10 →	11 IB	12 IIB	13 Al 27,0	14 Si 28,1	15 P 31,0	16 S 32,1	17 Cl 35,5	18 Ar 40,0
19 K 39,1	20 Ca 40,1	21 Sc 45,0	22 Ti 47,9	23 V 50,9	24 Cr 52,0	25 Mn 54,9	26 Fe 55,8	27 Co 58,9	28 Ni 58,7	29 Cu 63,5	30 Zn 65,4	31 Ga 69,7	32 Ge 72,6	33 As 74,9	34 Se 79,0	35 Br 79,9	36 Kr 83,8
37 Rb 85,5	38 Sr 87,6	39 Y 88,9	40 Zr 91,2	41 Nb 92,9	42 Mo 95,9	43 Tc (97)	44 Ru 101,1	45 Rh 102,9	46 Pd 106,4	47 Ag 107,9	48 Cd 112,4	49 In 114,8	50 Sn 117,7	51 Sb 121,8	52 Te 127,6	53 I 126,9	54 Xe 131,3
55 Cs 132,9	56 Ba 137	57 La 138,9	72 Hf 178,5	73 Ta 182,9	74 W 183,8	75 Re 186,2	76 Os 190,2	77 Ir 192,2	78 Pt 195,1	79 Au 197,0	80 Hg 200,6	81 Tl 204,4	82 Pb 207,2	83 Bi 209,0	84 Po	85 At	86 Rn
87 Fr	88 Ra	89 Ac	104 Rf	105 Db	106 Sg	107 Bh	108 Hs	109 Mt	110 Ds	111 Rg	112 Cn	113 Nh	114 Fl	115 Mc	116 Lv	117 Ts	118 Og

	58 Ce 140,1	59 Pr 140,9	60 Nd 144,2	61 Pm	62 Sm 150,4	63 Eu 152,0	64 Gd 157,3	65 Tb 158,9	66 Dy 162,5	67 Ho 164,9	68 Er 167,3	69 Tm 168,9	70 Yb 173,1	71 Lu 175,0
лантаноиди														
	90 Th 232,0	91 Pa 231,0	92 U 238,0	93 Np	94 Pu	95 Am	96 Cm	97 Bk	98 Cf	99 Es	100 Fm	101 Md	102 No	103 Lr
актиноиди														

РЕД НА ЕЛЕКТРООТРИЦАТЕЛНОСТ (по Полинг)

Cs < K < Ba < Na < Li < Ca < Mg < Al < Zn < Fe < Co < Ni ≈ Cu < Ag < Si < P < H < C < S < I < Br < N < Cl < O < F

РЕД НА СТАНДАРТНИТЕ РЕДУКЦИОННИ ПОТЕНЦИАЛИ

Li ⁺	K ⁺	Ba ²⁺	Ca ²⁺	Na ⁺	Mg ²⁺	Al ³⁺	Zn ²⁺	Fe ²⁺	Ni ²⁺	Pb ²⁺	2H ⁺	Cu ²⁺	I ₂	Fe ³⁺	Ag ⁺	Br ₂	O ₂ , 4H ⁺	Cl ₂	Au ³⁺	F ₂
Li	K	Ba	Ca	Na	Mg	Al	Zn	Fe	Ni	Pb	H ₂	Cu	2I ⁻	Fe ²⁺	Ag	2Br ⁻	2H ₂ O	2Cl ⁻	Au	2F ⁻

РАЗТВОРИМОСТ ВЪВ ВОДА НА СОЛИ, ХИДРОКСИДИ И КИСЕЛИНИ

катиони аниони	H ⁺	NH ₄ ⁺	K ⁺	Na ⁺	Ag ⁺	Ba ²⁺	Ca ²⁺	Mg ²⁺	Zn ²⁺	Cu ²⁺	Pb ²⁺	Fe ²⁺	Fe ³⁺	Al ³⁺
OH ⁻	X	Г			MP		CP	MP	MP	MP	MP	MP	MP	MP
Cl ⁻					MP						CP			
Br ⁻					MP						CP			
I ⁻					MP					MP	MP			
S ²⁻	Г				MP				MP	MP	MP	MP	MP	BB
SO ₃ ²⁻	Г				MP	MP	MP	CP	CP		MP	CP		
SO ₄ ²⁻					CP	MP	CP				MP			
NO ₃ ⁻														
PO ₄ ³⁻					MP	MP	MP	MP	MP	MP	MP	MP	MP	MP
CO ₃ ²⁻	Г				MP	MP	MP	MP	MP	MP	MP	MP	BB	BB
CrO ₄ ²⁻					MP	MP			MP	MP	MP	MP		

MP – Малко разтворимо вещество

CP – Средно разтворимо вещество

Г – Газ

BB – Взаимодействия с вода

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

**ДЪРЖАВЕН ЗРЕЛОСТЕН ИЗПИТ ПО
ХИМИЯ И ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА**

26 август 2022 г.

ПРОФИЛИРАНА ПОДГОТОВКА

ВАРИАНТ 2

ЧАСТ 2 (Време за работа - 150 минути)

Отговорите на задачите от 31. до 34. вкл. отбелязвайте в листа за отговори (втора част)!

ЗАДАЧА № 31. АМИНИ

Амините са азотсъдържащи органични съединения, които може да се разглеждат като производни на амоняка. Някои амини са продукти на жизнената дейност на растенията, а други се образуват при разпадането на белтъчните вещества.

- В промишлеността амонякът се получава при подходящи условия от азотоводородна смес.
  - Изразете с химично уравнение синтеза на амоняк, като означите условията на процеса.
  - Изчислете изменението на енталпията на процеса ($p = \text{const}$), ако знаете че стандартната енталпия на образуване на амоняка е: $-46,5 \text{ kJ/mol}$.
  - Определете вида на процеса според изчисленото изменение на енталпия.
- При определени условия в разглежданата система се установява химично равновесие.
  - Запишете израза за равновесната константа на процеса.
  - Как ще се отразят върху стойността на равновесната константа:
    - понижаването на общото налягане ($T = \text{const}$)?
    - повишаването на температурата?
- Амонякът и амините проявяват основни (базични) свойства.
  - Обяснете накратко причината, на която се дължат тези свойства.
  - Подредете анилин, метанамин и амоняк в намаляващ ред на основните им свойства, като използвате данните за стойностите на pK_b (табл. 1).

Съединение	анилин	метанамин	амоняк
pK_b	9,40	3,36	4,74

Таблица 1. Стойности на pK_b във воден разтвор

3.В. Обосновете накратко причината за най-слабата основност на последното съединение като се позовете на молекулния му състав и строеж.

3.Г. Докажете основните свойства на метанамина въз основа на отнасянето му към вода. Запишете уравнението на протолитното равновесие.

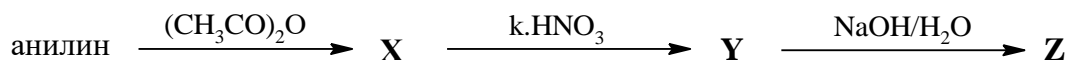
Анилинят и негови производни намират приложение при производството на багрила, фармацевтични продукти и други. Важни за практиката са и нитропроизводните му.

4. Съединението **Z** е нитропроизводно на анилина, което има най-малка разтворимост във вода в сравнение с неговите изомери (табл. 2).

Таблица 2. Разтворимост на *o*-, *m*- и *p*-нитроанилин във вода

Съединение	<i>o</i> -нитроанилин	<i>m</i> -нитроанилин	<i>p</i> -нитроанилин
Разтворимост във вода	0,12 g/100 mL	0,10 g/100 mL	0,8 g/mL

Z се получава по реакционната схема, в която **X** и **Y** са органични съединения:

4.А. Изразете с химични уравнения преходите в схемата.

ЗАДАЧА № 32. РЕАКТИВ ЗА ОТКРИВАНЕ НА АЛДЕХИДИ

Медният дихидроксид се използва като качествен реактив за доказване на алдехидна група.

1. Разполагате с медни стружки и разтвори на калиева основа и сребърен нитрат.

1.А. Изразете с химични уравнения получаването на меден дихидроксид.

2. Към разтвор с молна концентрация $2,2 \cdot 10^{-4}$ mol/L на медната сол от т. 1.А. е прибавена твърда калиева основа.

2.А. Изчислете минималната молна концентрация на хидроксидните йони в получения разтвор, необходима за утаяване на меден дихидроксид ($K_s(\text{Cu}(\text{OH})_2) = 2,2 \cdot 10^{-20}$).

3. Органичното съединение **X** е доказано с $\text{Cu}(\text{OH})_2$, при което се получава оцетна киселина.

3.А. Изразете с химично уравнение реакцията и запишете условията, при които протича.

3.Б. Запишете уравненията на реакциите, чрез които от оцетна киселина се получава глицин, като означите и условията за протичането им.

3.В. Запишете формулите на дипептидите, които могат да се получат в смес от глицин и аланин.

3.Г. Изчислете рН на разтвор, получен при смесване на 200 mL оцетна киселина с концентрация 0,25 mol/L и 400 mL от калиев ацетат с концентрация 0,20 mol/L. Константата на киселинност (pK_a) на оцетната киселина е 4,75. (Представете резултата с точност до стотни.)

ЗАДАЧА № 33. МЕДТА – ЕДИН ДРЕВЕН МЕТАЛ

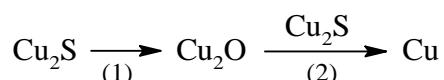
Медта е метал, познат на хората още от древността. С него е свързана бронзовата епоха от развитието на човешката цивилизация.

1. Медта намира широка употреба и в наши дни.

1.А. Назовете две физични свойства, на които се дължи употребата на метала в практиката и в домакинствата.

2. Най-често медта се произвежда по пирометалургичния (пържилно-реакционен) метод. Производственият процес преминава през няколко етапа, в резултат на които се получава черна мед (съдържа примеси). Впоследствие черната мед се рафинира чрез електролиза.

2.А. Изразете с химични уравнения процесите в схемата.

2.Б. С кой екологичен проблем се свързва продуктът, съдържащ се в пържилния газ? Посочете един начин за обезвреждането му (*не се изисква химично уравнение*).

2.В. Запишете с уравнения процесите, които протичат на електродите при рафиниране на черна мед чрез електролиза.

3. При пропускане на 26,88 L (273 K, 101325 Pa) сероводород през разтвор на меден сулфат с обем 1,2 L, плътност на разтвора 1,12 g/cm³ и масова част $w(\text{CuSO}_4) = 15\%$, се образува утайка.

3.А. Запишете химичното уравнение на реакцията.

3.Б. Изчислете масата (g) на получената утайка. (*Представете резултата с точност до стотни.*)

ЗАДАЧА № 34. ПОЛИМЕТИЛМЕТАКРИЛАТЪТ, МЕДИЦИНАТА И КОЗМЕТИКАТА

Полиметилметакрилатът (PMMA) е синтетичен полимер. Той е широко използван компонент за производството на плексиглас и други заместители на прозрачното стъкло. Съставна част е и на редица продукти, намиращи употреба в медицината, козметиката и козметичната хирургия, защото е съвместим с човешката тъкан.

1. Един от вариантите за получаване на PMMA включва следните етапи:

- (1) синтез на цианхидрин на ацетона, като се използва KCN/H⁺
- (2) дехидратация на цианхидрина до съединението **M1**
- (3) хидролиза на **M1** в кисела среда до съединението **M2**
- (4) естерификация на **M2** с метанол до **M3**
- (5) полимеризация на **M3**

1.А. Изразете с химични уравнения етапите от (1) до (5), като имате предвид, че **M1**, **M2** и **M3** са органични вещества.

1.Б. Наименувайте **M1** и **M2**.

2. В интернет могат да бъдат прочетени редица статии за PMMA. По-долу са посочени извадки от две публикации:

Статия 1: „Удължените нокти са не само повод за гордост, но и повод за безпокойство. Факт е, че удължаването на ноктите, се основава на използването на метакрилно вещество. И проблемът тук е в реакцията на имунната система на човешкото тяло към това вещество. По-конкретно, говорим за алергични реакции и опасения, че веществото може да е канцероген, както и да причини грануломи на чуждо тяло.“

Статия 2: „След проучвания, Международната агенция за изследване на рака и Американската администрация по храните и лекарствата, излязоха със становища, че РММА не е канцерогенен и използването в изкуствените нокти не е опасно. Счита се, че самите полимери обикновено не носят риск, но следи от реактивните мономери могат да доведат до нежелана реакция.“

- 2.А.** Какъв според вас е факторът на опасност на РММА за човека? Изберете от: изключително висок, голям, нисък, безвреден.
- 3.** В етап (1) от синтезата на РММА е използван KCN, който е сол на циановодородната киселина.
- 3.А.** Изразете разтварянето на HCN във вода. Определете киселинно-основните двойки в процеса.
- 3.Б.** Запишете израза за дисоциационната константа на HCN.
- 3.В.** Изчислете степента на електролитна дисоциация (в %) на циановодородната киселина в разтвор с обем 1 L и $c(\text{HCN}) = 0,02 \text{ mol/L}$, ако $K_a = 8 \cdot 10^{-10}$.
- 3.Г.** Как ще се промени степента на дисоциация на киселината, ако разтворът в т. **3.В.** се разрежи четири пъти. Подкрепете отговора си с изчисления.

ПЕРИОДИЧНА ТАБЛИЦА НА ХИМИЧНИТЕ ЕЛЕМЕНТИ

1																18	
IA																VIIIA	
1 H 1,0	2 He 4,0											13 Al 27,0	14 Si 28,1	15 P 31,0	16 S 32,1	17 Cl 35,5	18 Ar 40,0
3 Li 6,9	4 Be 9,0											5 B 10,8	6 C 12,0	7 N 14,0	8 O 16,0	9 F 19,0	10 Ne 20,2
11 Na 23,0	12 Mg 24,3	3 IB	4 IIB	5 IIIB	6 IVB	7 VB	8 ←	9 VIIB	10 →	11 IB	12 IIB	13 Al 27,0	14 Si 28,1	15 P 31,0	16 S 32,1	17 Cl 35,5	18 Ar 40,0
19 K 39,1	20 Ca 40,1	21 Sc 45,0	22 Ti 47,9	23 V 50,9	24 Cr 52,0	25 Mn 54,9	26 Fe 55,8	27 Co 58,9	28 Ni 58,7	29 Cu 63,5	30 Zn 65,4	31 Ga 69,7	32 Ge 72,6	33 As 74,9	34 Se 79,0	35 Br 79,9	36 Kr 83,8
37 Rb 85,5	38 Sr 87,6	39 Y 88,9	40 Zr 91,2	41 Nb 92,9	42 Mo 95,9	43 Tc (97)	44 Ru 101,1	45 Rh 102,9	46 Pd 106,4	47 Ag 107,9	48 Cd 112,4	49 In 114,8	50 Sn 117,7	51 Sb 121,8	52 Te 127,6	53 I 126,9	54 Xe 131,3
55 Cs 132,9	56 Ba 137	57 La 138,9	72 Hf 178,5	73 Ta 182,9	74 W 183,8	75 Re 186,2	76 Os 190,2	77 Ir 192,2	78 Pt 195,1	79 Au 197,0	80 Hg 200,6	81 Tl 204,4	82 Pb 207,2	83 Bi 209,0	84 Po	85 At	86 Rn
87 Fr	88 Ra	89 Ac	104 Rf	105 Db	106 Sg	107 Bh	108 Hs	109 Mt	110 Ds	111 Rg	112 Cn	113 Nh	114 Fl	115 Mc	116 Lv	117 Ts	118 Og

	58 Ce 140,1	59 Pr 140,9	60 Nd 144,2	61 Pm	62 Sm 150,4	63 Eu 152,0	64 Gd 157,3	65 Tb 158,9	66 Dy 162,5	67 Ho 164,9	68 Er 167,3	69 Tm 168,9	70 Yb 173,1	71 Lu 175,0
лантаноиди	90 Th 232,0	91 Pa 231,0	92 U 238,0	93 Np	94 Pu	95 Am	96 Cm	97 Bk	98 Cf	99 Es	100 Fm	101 Md	102 No	103 Lr
актиноиди														

РЕД НА ЕЛЕКТРООТРИЦАТЕЛНОСТ (по Полинг)

Cs < K < Ba < Na < Li < Ca < Mg < Al < Zn < Fe < Co < Ni ≈ Cu < Ag < Si < P < H < C < S < I < Br < N < Cl < O < F

РЕД НА СТАНДАРТНИТЕ РЕДУКЦИОННИ ПОТЕНЦИАЛИ

Li ⁺	K ⁺	Ba ²⁺	Ca ²⁺	Na ⁺	Mg ²⁺	Al ³⁺	Zn ²⁺	Fe ²⁺	Ni ²⁺	Pb ²⁺	2H ⁺	Cu ²⁺	I ₂	Fe ³⁺	Ag ⁺	Br ₂	O ₂ , 4H ⁺	Cl ₂	Au ³⁺	F ₂
Li	K	Ba	Ca	Na	Mg	Al	Zn	Fe	Ni	Pb	H ₂	Cu	2I ⁻	Fe ²⁺	Ag	2Br ⁻	2H ₂ O	2Cl ⁻	Au	2F ⁻

РАЗТВОРИМОСТ ВЪВ ВОДА НА СОЛИ, ХИДРОКСИДИ И КИСЕЛИНИ

катиони аниони	H ⁺	NH ₄ ⁺	K ⁺	Na ⁺	Ag ⁺	Ba ²⁺	Ca ²⁺	Mg ²⁺	Zn ²⁺	Cu ²⁺	Pb ²⁺	Fe ²⁺	Fe ³⁺	Al ³⁺
OH ⁻	X	Г			MP		CP	MP	MP	MP	MP	MP	MP	MP
Cl ⁻					MP						CP			
Br ⁻					MP						CP			
I ⁻					MP					MP	MP			
S ²⁻	Г				MP				MP	MP	MP	MP	MP	BB
SO ₃ ²⁻	Г				MP	MP	MP	CP	CP		MP	CP		
SO ₄ ²⁻					CP	MP	CP				MP			
NO ₃ ⁻														
PO ₄ ³⁻					MP	MP	MP	MP	MP	MP	MP	MP	MP	MP
CO ₃ ²⁻	Г				MP	MP	MP	MP	MP	MP	MP	MP	BB	BB
CrO ₄ ²⁻					MP	MP			MP	MP	MP	MP		

MP – Малко разтворимо вещество

CP – Средно разтворимо вещество

Г – Газ

BB – Взаимодействия с вода